

YUCOM

Komitet pravnik za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.yu

Kršenje ljudskih prava i demokratije

Sistem za rano upozoravanje

Newsletter No. 24

Povodom «dobrovoljnog» povlačenja iz prodaje knjige «Dragulj Medine» od strane samog izdavača *Beobook*-a na zahtev Mešihata islamske zajednice u Srbiji, otvorio se čitav niz pravnih i moralnih pitanja vezanih pre svega za suštinu sekularizma, bezbednost i ljudska prava, gde prestaje sloboda izražavanja a počinje govor mržnje, diskriminacija i netolerancija, kao i ulogu države u svemu tome.

Spor je nastao kad je *Beobook*, mala izdavačka kuća u Beogradu izdala knjigu «Dragulj Medine» koja govori o **Ajši**, sedmoj ženi poslanika Muhameda, koji je prikazan kao romaneskni junak, što je i bio, tvrdi se, razlog da poznata američka izdavačka kuća *Rendom haus* privremeno odloži njegovo izdavanje iz razloga nacionalne bezbednosti, pa je roman praktično svetsku premijeru imao u Beogradu.

Islamska zajednica u Srbiji¹ je odmah po izdanju ove knjige osudila je "tenedenciozno i zlonamerno" objavljivanje romana "Dragulj Medine" američke autorke **Šeri Džons** (Sherry Jones) kojom se "na najgnusniji način skrnavi ličnost i porodica poslednjeg verovesnika Muhameda". Mešihat Islamske zajednice u Srbiji, kojom rukovodi glavni muftija **Muamer Zukorlić**, usvojio je tim povodom i plan reakcija u koji će, kako se navodi, biti uključeni svi organi islamske zajednice, verski službenici i vernici. Odmah nakon ovog saopštenja koje je pročitao u medijima, direktor i glavni i odgovorni urednik izdavačke kuće reagovao momentalnim davanjem naloga knjižarama da se roman povuče iz prodaje i izvinjenjem "muslimanskoj zajednici i svima koji su se na bilo koji način našli povređenim".

Mešihat *Islamske zajednice u Srbiji* bio je u stalnom zasedanju povodom objavljivanja sporne knjige, jer nije zadovoljan izvinjenjem koje je dobio od vlasnika beogradske izdavačke kuće *BeoBook* i najavio je da će sastaviti tzv. "plan reakcija Islamske zajednice u Srbiji".

¹ *Islamska zajednica u Srbiji* je jedna od dve koje su nastale početkom 2007. godine, kad je osnovan i Rijaset *Islamske zajednice Srbije*. Razlike između njih nisu doktrinarne, već političke prirode.

YUCOM

Komitet pravika za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.yu

"Izvinjenje izdavača je previše blago, a posledice objavljivanja sporne knjige ne mogu tek tako da nestanu i zato je Mešihat od Jasića tražio još jedno izvinjenje s pokajanjem, kao i da nam do određenog roka dostavi sve neprodate primerke. Ukoliko on iskreno pokaže da želi da sanira nastale posledice, utoliko će i plan naših reakcija biti blaži. One podrazumevaju medijsku reakciju, aktivnost zvaničnika IZ, proglas Mešihata muslimanima i verskim službenicima u svetu, kao i protestna okupljanja."

Sutradan izdavač se još jednom oglašava:

«Želim da Vam ovom prilikom ponovimo najdublje izvinjenje i kajanje, u svoje lično i ime preduzeća *BeoBook* zbog uvrede koju ste pretrpeli objavljivanjem romana 'Dragulj medine'» i ponavlja da su naložili povlačenje svih primeraka knjige iz prodaje, kao i da su obavešteni svi distributeri i knjižari odluku prihvatili te da se knjiga više ne nalazi u prodaji.

Kako je glavni muftija **Zukorlić** zahtevao da se povrate i svi neprodani primerci, izdavač ga obaveštava da povraćaj neprodatih primeraka očekuje u toku sutrašnjeg dana, kao i da će ga o količini istih obavetsiti, ali ga i moli «da prihvati činjenicu da povraćaj knjiga nije operacija koju mi možemo u potpunosti da kontrolišemo, ali ćemo učiniti sve što je u našoj moći da se to obavi u najkraćem mogućem roku».

Nakon toga glavni muftija **Zukorlić** održava novu konferenciju za štampu i izjavljuje: *"Protekle sedmice u Beogradu je objavljena knjiga sa uvredljivom sadržinom za ličnost i porodicu posljednjeg vjerovjesnika Muhameda, s.a.v.s. To je izazvalo uznemirenost muslimanske javnosti, uleme i svih ljudi koji drže do poštovanja vjerskih svetinja i posebnosti. Mešihat Islamske zajednice je zasjedao u subotu i razmatrao ovo pitanje, odlučno osudio ovaj gest i najavio da će poduzeti niz mjera – reakcija, kako bi adekvatno ovaj čin bio osuđen. Nakon toga uslijedilo je izvinjenje i pokajanje izdavača upućeno u pisanoj formi i Mešihatu IZ-e i javnosti. Nakon konsultacija sa Reis ul ulemom u Sarajevu, Mešihat IZ-e je donio odluku da prihvati izvinjenje izdavača, tako da će naši naredni koraci biti usmjereni u pravcu afirmacije ličnosti, lika, djela, porodice i svih vrijednosti koje se tiču Posljednjeg vjerovjesnika Muahameda, a.s. To znači da neće biti oštih reakcija, tj. da će naše djelovanje biti u pravcu smirivanja emocija, jer smatramo da je izdavač pravilno postupio uputivši ovo izvinjenje i pokajanje, iako potpuno svjesni da ovakav gest ne može sve izliječiti i posljedice se ne mogu u potpunosti ukloniti jednim izvinjenjem."*

YUCOM

Komitet pravika za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.yu

Nakon ovoga oglašava se Rijaset *Islamske zajednice Srbije*, sa sedištem u Beogradu, koji je optužio **Muamera Zukorlića** da slučaj knjige koristi za "ličnu promociju i manipulaciju".

U saopštenju Rijasetu navedeno je da **Zukorlić** želi da se nametne kao jedini zaštitnik islama, a da je način na koji se oglasio povodom romana koji je sporan za islamske vernike "samo doprineo da knjiga bude traženija".

Rijaset IZS je naveo da je kazivanje autorke knjige, američke novinarkе **Šeri Džons**, o božjim poslanicima, njihovim ženama i porodicama neprihvatljivo jer je neutemeljeno i predstavlja mešanje u osnovne postulate islamskog učenja. Dodaje se da je i izdavač knjige *Beobuk* iz Beograda napravio više propusta u objavljivanju romana, jer nije kontaktirao i zatražio mišljenje od Islamske zajednice, što je "bilo neophodno".

"Izdavačka kuća morala je imati u vidu sve zakonom predviđene radnje kako bi se ispunili uslovi štampanja, jer da je izdavač pre objavljivanja knjige stupio u kontakt i konsultovao organe IZS, verovatno ne bismo imali problem", navedeno je u saopštenju. Rijaset je istakao da *Narodna biblioteka* nije smela da izvrši katalogizaciju knjige bez saglasnosti IZS.

Posle povlačenja knjige iz prodaje usledio je čitav niz reakcija, uglavnom liberalnih intelektualaca (kao što su Mirjana Miočinović, Teofil Pančić, Borka Pavičević, Milica Jovanović, e-novina...) koji smatraju da je ovakva vrsta nametanja stava koja je izazvala svojevrсну autocenzuru, nedopustiva u demokratskom društvu i da se tu ne radi ni o kakvoj netoleranciji, niti vređanju verskih osećanja, već o stavu koji može da se dopadne ili ne dopadne, ali ne sme da bude zabranjen jer se ne sviđa predstavnicima bilo koje vere.

Karakteristično je da državni organi, naročito Ministarstvo vera i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, kao i Ministarstvo kulture nisu našli za shodno da se izjasne o ovom slučaju, a ćutale su i sve političke partije, kao i predstavnici SPC i ostalih tradicionalnih verskih zajednica. Reagovao je ombudsman najavom da će se izjasniti tek pošto prouči ceo slučaj.

YUCOM

Komitet pravnik za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.yu

Osam NVO² je osudilo pritisak IZS i zatražile da se knjiga 'Dragulj medine' vrati čitaocima: "Očekujemo da se Mešihat Islamske zajednice izvini svim građanima Srbije (i sveta) zbog pokušaja ugrožavanja slobode mišljenja i izražavanja", ističe se u saopštenju. NVO podsećaju da su izvesna ograničenja moguća ukoliko se knjigom poziva na nasilje, diskriminaciju, rasizam, ratne zločine, što se u veoma ograničenom broju slučajeva može utvrditi u zakonom propisanom postupku. U ovom saopštenju je ocenjeno da je pritiskom na izdavača da povuče knjigu iz prodaje i zahtevom za izvinjenje i pokajanje, Mešihat Islamske zajednice u Srbiji dao sebi za pravo da propisuje šta se sme čitati, čime je povredio pravo svakog građana da slodono formira svoj sud. Nakon ovoga Mešihat islamske zajednice u Srbiji izdaje jedno prilično pogromaško saopštenje protiv ovih osam NVO optužujući ih da vode antiislamsku hajku u Srbiji.

Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji i YUCOM su reagovala posebno zbog globalnog problema koji postoji u ovakvim i sličnim slučajevima i podsetile da je američki izdavač odložio promociju knjige jer je ocenjeno da bi u datim okolnostima to bila potencijalna pretnja po nacionalnu bezbednost, što govori o delikatnosti odnosa jednog dela sveta sa islamskim zemljama, ali i o negativnim stereotipima o muslimanima, ali to ne znači da treba prihvatiti zabrane književnih dela kao metod suprotstavljanja, jer to samo pojačava negativne stereotipe.

Slučaj 'Dragulj Medine' možda najbolje ilustruje svu konfuznost koja u Srbiji vlada u pogledu shvatanja i poštovanja osnovnih ljudskih prava i nerazumevanja suštine onoga što se smatra slobodom izražavanja i ograničenjima te slobode kada je u pitanju poziv na nasilje, linč, diskriminaciju, govor mržnje ili zločin iz mržnje. Suština problema je što IZ sigurno nije državni organ i ona sigurno kao takva nije mogla da koristi poluge moći koje ima država, odnosno da primeni cenzuru, ali negativna reakcija Mešihata IZ sa pozivanjem "na plan akcija islamske zajednice" izazvala je neprijatne asocijacije na proteste muslimana u slučajevima kao što je karikatura u danskim novinama ili fatve upućene **Salmanu Rušdiju** i na taj način je zapravo navela izdavača na pokajanje i "dobrovoljno" odustajanje od

² *Žene u crnom, Centar za kulturnu dekontaminaciju, YUCOM, Beogradski centar za ljudska prava, Inicijativa mladih, Građanske inicijative, Kolicija za toleranciju protiv zločina iz mržnje i Fond za humanitarno pravo.*

YUCOM

Komitet pravnika za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights

17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980

e-mail yucomoffice@gmail.com

www.yucom.org.yu

knjige, javno mnjenje da čuti, a državne organe da ne primećuju šta se dešava. Ovaj svojvrnsni gambit je posebno opasan za Srbiju koja još uvek nije priznala da je svojim učešćem u ratu u Bosni i Hercegovini učestvovala u genocidu nad Bošnjacima, da postoji veoma rasprostranjeno antibošnjačko i antimuslimansko raspoloženje i da još uvek nije učinjen i onaj neophodni diskontinuitet sa nedavnom prošlošću. Posledica svega toga je sveopšte ćutanje, čak i kad javno mnjenje ima dužnost i obavezu da se suprotstavi nedemokratskim pojavama i nametanju stava.

Preporuka:

Ovi događaji ukazuju na akutnu potrebu da se otvori široka, ozbiljna i obuhvatna rasprava o ulozi vere, crkava i verskih zajednica u društvenim i političkim procesima i zbivanjima. Takvu debatu morale bi da pokrenu i vode organizacije i institucije civilnog društva.

